

Geen weg terug

Risico's bij gedwongen terugkeer van Oeigoeren

**AMNESTY
INTERNATIONAL**

**VluchtelingenWerk
Nederland**

Voorwoord

Elk jaar vragen Oeigoerse vluchtelingen om bescherming in Nederland. Op de vlucht voor de harde hand van China vrezende voor vervolging, discriminatie en onmenselijke behandeling. Als minderheid worden Oeigoeren door de Chinese autoriteiten op alle fronten achtergesteld. Hun roep om meer vrijheid en respect voor de eigen taal en cultuur wordt door China niet getolereerd.

Sommige Oeigoerse vluchtelingen krijgen bescherming in Nederland, maar er worden ook regelmatig Oeigoerse asielzoekers afgewezen. Naar schatting zijn er op dit moment enkele tientallen Oeigoeren, die (nog) geen vergunning hebben gekregen. Zij lopen het risico teruggestuurd te worden naar China.

VluchtelingenWerk Nederland en Amnesty International vinden dat Oeigoerse asielzoekers bescherming moeten krijgen in Nederland. In deze publicatie laten we zien dat Oeigoerse asielzoekers door China worden beschouwd als politieke vijand en een reëel risico lopen op ernstige mensenrechtenschendingen bij gedwongen terugkeer. De Chinese autoriteiten beschouwen het doen van een asielverzoek als een politieke daad, die zij keihard bestraffen. Er zijn tientallen gevallen bekend van Oeigoerse vluchtelingen die, nadat ze zijn teruggestuurd naar China, lange gevangenisstraffen hebben gekregen of zijn 'verdwenen'. Een land dat Oeigoeren terugstuurt, schendt daarom ons inziens internationale bepalingen, zoals het non-refoulementbeginsel van het Vluchtelingenverdrag en het Europees Verdrag van de Rechten van de Mens.

In 2012 heeft Nederland vijf keer een poging ondernomen afgewezen Oeigoeren terug te sturen naar China. Deze uitzettingen zijn op het allerlaatste moment, deels dankzij onze inzet, niet doorgedaan. Voor zover wij weten heeft van alle Europese landen alleen Zweden in de afgelopen jaren twee Oeigoeren teruggestuurd. Van hen is sindsdien niets meer vernomen. Mede op basis van informatie van haar eigen ambassade heeft Zweden vorig jaar besloten geen Oeigoeren meer terug te sturen, omdat zij dit in strijd acht met internationale verdragen. Nadien heeft Zweden alle Oeigoerse asielzoekers een verblijfsvergunning verleend. In de praktijk bieden ook andere Europese landen Oeigoeren bescherming.

Wij willen met deze publicatie aantonen dat bescherming voor deze groep belangrijk is en dat de gevolgen ernstig kunnen zijn als Oeigoeren door Nederland worden teruggestuurd. Wij roepen de staatssecretaris van Veiligheid en Justitie en de Tweede Kamer daarom op het beleid per direct aan te passen.

Dorine Manson
Directeur VluchtelingenWerk Nederland

Eduard Nazarski
Directeur Amnesty International, Nederland

Inhoud

Voorwoord	01
Oeigoeren; een tweederangs leven	03
Risico's bij terugkeer	07
Zweden: nieuwe koers voor Oeigoeren	09
Noodzaak voor bescherming	11

Colofon

Dit is een uitgave van VluchtelingenWerk Nederland en Amnesty International

April 2013

Oplage 300

Eindredactie Brigitta van den Berg

Fotografie: Cover: © ANP/EPA, p4 © marcovarro / Shutterstock.com, p5 Malcolm Brown onder Creative Commons Licentie,

p7 & P11 © Pete Niesen / Shutterstock.com p8 © ANP/EPA p8 United States Mission Geneva onder Creative Commons Licentie

Vormgeving Studio Stennis

Oeigoeren, een tweederangs leven

Geen ruimte voor de eigen taal, cultuur en religie, maar zich ondergeschikt maken aan het Chinese ideaal. Dat is in het kort het lot van de Oeigoeren, een minderheidsgroep verwant aan de Turken die overwegend islamitisch is. Protesten en pleidooien voor meer vrijheid worden door de Chinese autoriteiten meedogenloos de kop ingedrukt.

Oost-Turkestan, in het noordwesten van China, wordt in 1949 als provincie aan de communistische staat toegevoegd onder de naam Xinjiang. De Chinese autoriteiten bieden de Oeigoeren weinig ruimte; hun cultuur wordt niet erkend, onderwijs in eigen taal is beperkt toegestaan en de vrijheid van religie is gering. Ook in economisch opzicht worden de Oeigoeren achtergesteld, de meeste banen zijn voor de Han-Chinezen, ook krijgen Oeigoeren minder betaald voor hetzelfde werk. Net als bij Tibet het geval is, wordt de Han-Chinese bevolking aangemoedigd zich in Xinjiang te vestigen. Inmiddels is 40% van de inwoners in Xinjiang Chinees, in de hoofdstad Urumqi is dit bijna driekwart.

De strijd van de Oeigoeren voor meer vrijheid en de eigen cultuur wordt door China niet getolereerd. Als een Oeigoer spreekt over Oost-Turkestan in plaats van Xinjiang, een Oeigoerse vlag uitsteekt of klaagt over het Chinese taalbeleid, kan hij als separatist worden opgepakt en lange tijd vast komen te zitten. Familieleden van gezochte, of in het buitenland actieve, Oeigoeren lopen ook het risico om problemen te krijgen met de autoriteiten. De situatie in Xinjiang is verslechterd sinds de aanslagen in de Verenigde Staten op 11 september 2001. De strijd tegen het terrorisme wordt door de Chinese autoriteiten aangegrepen als rechtvaardiging om nog harder op te treden tegen mensen die door hen gezien worden als separatisten.

Protest en geweld

In juli 2009 breken in Xinjiang ernstige rellen uit na een conflict in een speelgoedfabriek in Kanton, het zuiden van China. Zes Oeigoerse mannen zouden een Han-Chinese vrouw seksueel hebben lastig gevallen. Hierop vallen Han-Chinezen de Oeigoerse arbeiders in de fabriek aan, er vallen twee doden en veel gewonden. Nadat het nieuws de Oeigoerse provincie bereikt, volgen er hevige protesten in de hoofdstad Urumqi. Veel Oeigoeren vinden dat de overheid nalatig is in het onderzoek naar het geweld.

De protesten worden hard neergeslagen, waarbij zo'n tweehonderd doden vallen. Nog meer rellen zijn het gevolg. Hierop stuurt China meer dan 130.000 soldaten naar de regio om de opstand de kop in te drukken. Volgens Human Rights Watch is het de meest gewelddadige opstand in de recente Chinese geschiedenis. Sindsdien zijn er strenge veiligheidsmaatregelen van kracht in de regio.

Van veel Oeigoeren die tijdens de rellen in de zomer van 2009 zijn opgepakt, weet hun familie nog steeds niet wat er met hen is gebeurd. Andere demonstranten zijn veroordeeld tot lange gevangenisstraffen en soms zelfs ter dood veroordeeld. Tussen oktober 2009 en januari 2010 zijn ten minste 26 personen ter dood veroordeeld van wie inmiddels minstens negen personen zijn geëxecuteerd. Om meer informatie te krijgen over gezochte Oeigoeren, worden familieleden vastgehouden en mishandeld.

Mensenrechten

In het laatste ambtsbericht over China, dat eind 2012 is verschenen, staat dat "de Chinese autoriteiten hard optreden tegen separatisten en Oeigoeren die de staatsveiligheid in gevaar zouden brengen met illegale religieuze activiteiten." China beschouwt 'religieus extremisme, etnisch separatisme en terrorisme' als 'de drie kwaden', en treedt hier hard tegen op. "Daarbij werden beklaagden op beschuldiging van separatisme of het in gevaar brengen van de staatsveiligheid zonder volwaardig proces veroordeeld tot lange gevangenisstraffen of in sommige gevallen geëxecuteerd." Hierbij maakt de Chinese overheid volgens het ambtsbericht weinig onderscheid tussen vreedzame en gewelddadige uitingen van protest. "De Chinese autoriteiten behandelen separatistische activiteiten en terrorisme op gelijke wijze. Wie zich met één van beide bezighoudt, loopt een groot risico vervolgd en gemarteld te worden."

foto: © macovorn / Shutterstock.com

Asielpraktijk: tientallen afwijzigingen

In 2011* vroegen volgens de IND 276 Chinezen in Nederland asiel aan, waarvan een deel Oeigoeren betrof. Het exacte aantal Oeigoerse aanvragen is niet bekend, omdat zij niet als aparte etnische groep worden geregistreerd. Sommige Oeigoerse vluchtelingen krijgen direct bescherming, maar er worden ook regelmatig Oeigoerse asielzoekers afgewezen.

Naar schatting van VluchtelingenWerk zijn er op dit moment enkele tientallen Oeigoeren, die (nog) geen vergunning hebben gekregen. In 2012 en begin dit jaar heeft Nederland vijf keer geprobeerd Oeigoerse asielzoekers terug te sturen naar China. In deze gevallen hebben Amnesty International en VluchtelingenWerk aan de bel getrokken en is uitzetting op het laatste moment niet doorgeslagen. In twee gevallen is alsnog een verblijfsvergunning verleend. Bij de overige zaken heeft de rechter de uitzetting verboden en is er nog geen uitsluitel over hun verblijfsstatus.

Het asielbeleid voor China bepaalt dat "gezien de moeilijke positie van Oeigoeren, de behandeling van de asielaanvragen extra aandacht verdient, waarbij de toetsing van het hele asielrelaas als uitgangspunt dient." Oeigoeren die asiel

aanvragen, en aannemelijk maken dat zij bij terugkeer strafrechtelijk vervolgd worden vanwege politieke activiteiten of verdenking van politieke of separatistische activiteiten, komen in aanmerking voor een verblijfsvergunning. Oeigoerse asielzoekers die aannemelijk kunnen maken dat zij bij terugkeer worden gearresteerd, op grond van het feit dat ze lang in het buitenland waren of zelfs asiel hebben aangevraagd, komen ook in aanmerking voor een verblijfsvergunning.

In de praktijk blijkt dat de overheid miskent dat bepaalde politieke en separatistische activiteiten gevaar opleveren bij terugkeer en dat zij onderschat wat China hieronder zoal verstaat. Een voorbeeld: Meneer D. had deelgenomen aan de protesten bij de Chinese ambassade in Den Haag, waarvan foto's op internet zijn verschenen. De IND wees zijn asielaanvraag af omdat hij 'geen noemenswaardige politieke activiteiten' had verricht. Zo had hij bijvoorbeeld alleen een vlag in zijn hand, aldus de afwijzende beslissing. Dit staat haaks op informatie uit het ambtsbericht, waarin is vermeld dat iemand die een Oeigoerse vlag uitsteekt als separatist kan worden opgepakt.

* Cijfers over 2012 zijn niet bekend.

Risico's bij terugkeer

Het ambtsbericht over China van eind december 2012 beschrijft de risico's die Oeigoerse afgewezen asielzoekers lopen bij terugkeer. Het ministerie schrijft dat "gedwongen teruggekeerde Oeigoeren een hoog risico liepen op willekeurige detentie, oneerlijke processen en zelfs marteling." Amnesty International doet al vanaf 2001 onderzoek naar het lot van Oeigoeren die gedwongen worden teruggestuurd. De organisatie heeft tientallen zaken gedocumenteerd van teruggestuurde asielzoekers die zijn gevangen gezet en gemarteld.

Het zijn Oeigoeren die zijn teruggestuurd door onder meer Pakistan, Kazachstan, Cambodja en Maleisië. Ze worden door China beschuldigd van het illegaal verlaten van het land en verraad aan het moederland door hun asielaanvraag in het buitenland. Sommige hebben levenslange gevangenisstraf gekregen, anderen zitten jarenlang vast zonder enige vorm van proces of beschuldiging. 'Oeigoeren die asiel hebben aangevraagd en na hun afwijzing worden teruggestuurd, krijgen in China geen eerlijk proces', zegt directeur van Amnesty International, Eduard Nazarski. 'Bovendien laten de zaken die wij kennen van Oeigoeren die door Aziatische landen zijn teruggestuurd, heel helder zien welke gevaren er zijn bij terugkeer. Er is geen enkele reden te veronderstellen dat Oeigoeren die door Nederland worden teruggestuurd, een andere behandeling wacht.'

Spionage en infiltratie

Nazarski wijst ook op de controle die China weet uit te oefenen op minderheden zoals de Tibetanen, aanhangers van Falung Gong en Oeigoerse gemeenschappen in het buitenland. Hij vindt het dan ook naïef te veronderstellen dat China niet altijd op de hoogte is van de activiteiten van Oeigoerse vluchtelingen in het buitenland, een argument dat de IND in zaken van afgewezen Oeigoeren soms gebruikt. 'Onder Oeigoerse vluchtelingen in

Maxim Brown onder Creative Commons License

dat China goed op de hoogte is van wie er in Nederland asiel aanvraagt en welke activiteiten iemand hier onderneemt.'

Ook de AIVD maakt melding van spionagepraktijken door China in haar jaarverslag van april 2012. Hierin staat dat "de Chinese autoriteiten geïnteresseerd zijn in de Chinese minderheden in Nederland en deze nauwlettend in de gaten houden. Vooral Oeigoeren worden streng gecontroleerd en zelfs onder druk gezet om informatie over (contact) personen van de Oeigoerse gemeenschap te verzamelen." Volgens de AIVD "probeert China te infiltreren in Oeigoerse verenigingen en is zij op detailniveau op de hoogte van het wel en wee binnen de organisaties. Haar doel is grip en controle te krijgen en te houden op de Oeigoerse gemeenschap en te voorkomen dat deze gemeenschap zich effectief

organiseert." Half maart van dit jaar maakte de IND bekend dat twee Oeigoerse tolken, die tolkten bij asielverhoren, op non-actief zijn gezet. De IND vermoedt dat zij informatie doorspeelden naar de Chinese overheid. Er loopt een onderzoek naar de twee.

"We kennen gevallen waarbij familie in Xinjiang wordt bedreigd en lastig gevallen"

Nederland bevinden zich spionnen en infiltranten, die al dan niet gedwongen, spioneren voor de Chinese autoriteiten. Volgens de getuigenis van een voormalige Chinese consul in Australië, bestond het spionagenetwerk daar uit zo'n 1.000 informanten', zegt de directeur. 'Het is dan ook waarschijnlijk

Internetpolitie

Dr. Joanne Smith Finley werkt aan de universiteit van Newcastle, zij heeft een PhD. in Chinese studies en is gespecialiseerd in de Oeigoerse cultuur. Finley is goed op de hoogte van de macht van de Chinese overheid bij het volgen en identificeren van

“Volgens de AIVD probeert China te infiltreren in Oeigoerse verenigingen en is zij op detailniveau op de hoogte van het wel en wee binnen de organisaties.”

activisten. Volgens de onderzoekster spendeert China veel geld aan internetspionage en zijn er rond de 30.000 internet-agenten actief die online speuren naar 'subversieve' activiteiten. De internet-agenten bekijken websites, chatrooms en breken in e-mailprogramma's in.

Finley acht het zeer waarschijnlijk dat de Chinese overheid de identiteit kent van Oeigoeren die bij de Chinese ambassade in Den Haag demonstreren. 'De demonstraties worden opgenomen door de camera's van de ambassade en soms filmt het ambassadepersoneel ook nog zelf. Dit materiaal vergelijken ze met identiteit-databases (alle Chinezen moeten een identiteitsbewijs hebben), waarbij gebruik wordt gemaakt van biodata. Hierbij worden foto's en filmopnames van demonstranten door gezichts-herkenningssoftware gehaald. Dit doet de politie ook met beelden die ze op internet vinden.'

Over wat er vervolgens gebeurt met Oeigoerse activisten als zij terugmoeten naar China, is Smith Finley heel duidelijk. 'China hanteert een hele brede definitie van politiek activisme; men maakt geen onderscheid tussen vreedzaam of gewelddadig protest of tussen separatisme en terrorisme. Politieke of religieuze bewegingen in Xinjiang zijn al snel terroristische organisaties. Meedoen aan politieke demonstraties (bijv. bij de Chinese ambassade) beschouwt China dus zeker als "niet-loyaal en subversief". Hierop staan lange gevangenisstraffen of nog erger.'

Smith Finley verwijst naar cijfers van de mensenrechtenorganisatie Duihua, waaruit blijkt dat 50% van alle rechtszaken over staatsgevaarlijke activiteiten plaats hadden in Xinjiang, terwijl in deze provincie maar 2% van de bevolking woont. 'Het grootste deel van deze aanklachten zal gaan over Oeigoeren.'

Maar volgens de onderzoekster lopen ook asielzoekers die niet politiek actief zijn, risico bij terugkeer. 'Tenzij iemand weg is gegaan uit China voor studie, onderzoek of een aangeboden baan, denkt de Chinese overheid dat een Oeigoer die naar het buitenland is gegaan, heeft geprobeerd te 'ontsnappen' en asiel

aan te vragen. En een Oeigoer die probeert asiel aan te vragen, heeft volgens China iets te verbergen. Met andere woorden, de Chinese overheid beschouwt hem als 'subversief'. Dit geldt ook voor mensen die terugreizen zonder paspoort. China zal hen beschouwen als mensen die zijn gevlucht voor overtredingen of illegale activiteiten, met alle gevolgen van dien.'

Vervolging tot over de grens

De Amerikaanse mensenrechtenorganisatie Human Rights Watch (HRW) maakt zich ook grote zorgen over de manier waarop China gevluchte onderdanen tot in andere landen vervolgt. Sophie Richardson, directeur China van HRW; 'De Chinese autoriteiten tonen een grote mate van interesse in wie er asiel aanvraagt in het buitenland, hier

wordt door hen veel tijd, geld en aandacht aan besteed. Vervolgens oefenen zij grote druk uit op andere landen om deze gevluchte Oeigoeren terug te sturen. Je ziet dat vooral in Azië, waar buurlanden door China onder druk worden gezet om gevluchte Oeigoeren niet op te nemen maar terug te sturen. Mensen hebben soms niet eens een asielprocedure kunnen doorlopen. Er is eigenlijk geen ander land dat zoveel moeite doet om gevluchte onderdanen te achterhalen en weer terug te krijgen.'

Richardson vindt dat de Nederlandse overheid een alarmerend gebrek aan kennis heeft als zij denkt dat informatie op internet over een Oeigoer, niet automatisch betekent dat China hiervan weet. Tevens stelt zij 'Je kunt er echt van uitgaan dat China op de hoogte is van wie er asiel aanvraagt. We kennen gevallen waarbij de familie van gevluchte mensen in Xinjiang wordt bedreigd en lastig gevallen. Als een afgewezen asielzoeker terug moet, en bovendien lid is van een minderheidsgroep die al onder verdenking staat, zoals de Oeigoeren, is dat voor ons genoeg reden om bezorgd te zijn. De informatie die we hebben over teruggestuurde Oeigoeren is mondjesmaat. China wil over hen geen informatie geven, dat is echt alarmerend.'

Ik ken geen enkele zaak waarbij Oeigoeren die terug moesten naar China ons, of een andere organisatie, familie of vrienden in het buitenland hebben laten weten dat het goed met hen gaat. Zolang wij over hen geen informatie krijgen, blijven wij bezorgd over het lot van deze mensen.'

In december 2009 maakte HRW melding van een groep Oeigoeren die is teruggestuurd door Cambodja. Lange tijd werd er niets van hen vernomen, ondanks verzoeken aan de Chinese overheid om informatie. Uiteindelijk werd begin 2012 bekend dat van de 21 teruggestuurde Oeigoeren er vier zijn veroordeeld tot een levenslange gevangenisstraf, twaalf anderen hebben straffen gekregen van zestien tot twintig jaar. Van twee Oeigoeren is het lot niet bekend. Een vrouw en twee kinderen zijn vrijgelaten.

Zweden: nieuwe koers voor Oeigoeren

Hoewel de meeste andere Europese landen geen speciaal beleid op papier hebben voor Oeigoeren (waarschijnlijk omdat het om kleine aantallen vluchtelingen gaat), zien we in de praktijk dat bijna alle Oeigoeren in Europa en de Verenigde Staten de afgelopen jaren bescherming hebben gekregen. Er zijn vanuit Europa ook geen Oeigoeren gedwongen teruggekeerd.

Uitzondering is, voor zover bekend, Zweden, die in januari 2012 twee Oeigoeren naar China heeft teruggestuurd. Van beide is daarna niets meer vernomen, gevreesd wordt dat ze zijn opgepakt. Medio 2012 besluit de Zweedse overheid, onder meer op basis van informatie van haar ambassade in China, geen

In de brief staat onder meer: "Tegelijkertijd ben je, ook al betreft het slechts een "gewone" Oeigoer, automatisch een "politieke vijand" van China en de communistische partij als je vlucht uit het land. Er zijn misschien gevallen die afwijken van dit patroon, maar hier op de ambassade in Beijing zijn wij van

“De Zweedse ambassade is van oordeel dat de kans dat een teruggestuurde Oeigoer wordt blootgesteld aan verhoren, mishandeling of vervolging heel groot is.”

oordeel dat de kans dat een teruggestuurde Chinese Oeigoer wordt blootgesteld aan verhoren, mishandeling, vervolging of naar een werkkamp te worden gestuurd, heel groot is." Na deze brief hebben tientallen Oeigoeren in Zweden een verblijfsvergunning gekregen en zijn er geen asielaanvragen van Oeigoeren meer afgewezen.

Oeigoeren meer terug te sturen.

De Zweedse ambassade laat in een brief, van 22 juni 2012, weten dat alle Oeigoeren die uit omliggende landen zijn uitgezet naar China ofwel zijn verdwenen, hoogstwaarschijnlijk in werkkampen terecht zijn gekomen waar marteling regelmatig voorkomt, of ze hebben langdurige gevangenisstraffen opgelegd gekregen. Oeigoeren die door Zweden worden uitgezet, lopen volgens de ambassade dit zelfde risico.

Zweden laat Nederland weten tot dit besluit te zijn gekomen, omdat zij niet het risico wil lopen internationale verdragen (zoals het Vluchtelingenverdrag en het Anti-Folterverdrag) te schenden en dat het land hiervoor gewaarschuwd is door andere westerse landen, waaronder de Verenigde Staten*.

* Dit blijkt uit stukken van de Nederlandse en de Zweedse ambassade over deze kwestie, die door een Wob-verzoek van een Nederlandse asieladvocaat openbaar zijn geworden.

Gairait Jan Rozi vluchtte uit Xinjiang

'Als we vrij en onafhankelijk kunnen zijn, gaan we allemaal terug'

Gairaitjan Rozi is secretaris van de Oeigoerse Vereniging in Nederland en coördinator van de European Council of Mongolia-Uyghur-Tibet-China. Hij vluchtte eind jaren negentig uit Xinjiang naar Kazachstan. Via bemiddeling door UNHCR kwam hij op uitnodiging naar Nederland. Hier zet hij zijn strijd voor de onafhankelijkheid en vrijheid van de Oeigoeren voort.

YVES/ANFO

'In Urumqi was ik fabrikant van traditionele kleding en theaterkostuums, in mijn atelier werkten 55 mensen. De Chinese autoriteiten eisten dat de helft van mijn personeel Chinees was. Dat wilde ik niet, Chinezen hebben geen kennis van onze cultuur en hoe onze traditionele kleding wordt gemaakt. Bovendien, Oeigoeren krijgen vaak geen werk in Chinese fabrieken, dus waarom moest ik wel Chinezen aannemen? Naast mijn werk organiseerde ik activiteiten om onze cultuur en historie levend te houden, zoals een tentoonstelling over de Oeigoerse cultuur en muziek. China doet er namelijk alles aan om onze cultuur kapot te maken. Ik had veel contact met journalisten en mensenrechten-activisten, met als gevolg dat de overheid mij steeds meer

dwars ging zitten. De elektriciteit in mijn fabriek werd bijvoorbeeld afgesneden. Uiteindelijk kreeg ik teveel problemen met de overheid en ben ik naar Kazachstan gevlucht. Via bemiddeling van UNHCR ben ik vervolgens uitgenodigd door Nederland. In Nederland wonen ongeveer 1.500 Oeigoeren. Het is een kleine gemeenschap met veel onderling contact. Sommige vluchtelingen krijgen direct een status, maar er zijn ook Oeigoeren die niet worden erkend als vluchteling. Dat komt deels omdat zij de overheid hier wantrouwen. Ze durven niet alles te vertellen. Het gevolg is dat hun verhalen niet geloofwaardig zijn en ze dus geen vergunning krijgen.'

Intimidatie

'Er gebeuren hier ongrijpbare dingen. Toen onze leider, Rebiya Kadeer, de laatste keer naar Nederland kwam, had ik een groot deel van de organisatie daarvan op me genomen. Op de dag zelf kreeg ik een anoniem telefoontje dat ik beter niet kon komen. Uiteindelijk ben ik wel gegaan, maar heb ik mij op de achtergrond gehouden. China zorgt ervoor dat wij elkaar onderling niet meer vertrouwen, maar hun infiltratie is heel moeilijk te bewijzen.

De Chinese overheid heeft overal haar informanten zitten. Kort geleden kwam de vriendin van een vriend naar Nederland, ze heeft asiel aangevraagd. Toen ze hier net een paar dagen was, stond daarover een bericht op een website van een Amerikaans-Oeigoerse vereniging. Hoe kan dat? Er waren maar een paar mensen die wisten dat ze in Nederland was.

Twee jaar geleden is een jonge Oeigoerse asielzoekster vanuit Nederland vrijwillig teruggekeerd. We hebben haar geprobeerd te helpen, maar ze wilde toch terug. Daarna is ze verdwenen, ze bleek gearresteerd. China pakt in principe iedereen op die terugkeert, om je te ondervragen wat je in het buitenland hebt gedaan, met wie etc. Nederland onderschat de Chinese mentaliteit. Zij kennen geen schaamte en

denken dat ze alles kunnen maken.

Mijn familie in Xinjiang wordt ook regelmatig lastig gevallen door de politie en de veiligheidsdienst. We bellen af en toe, maar over de telefoon durven we niet echt met elkaar te praten; ik vraag alleen of het goed gaat en of ze gezond zijn. Een tijdje geleden kreeg ik mijn schoonzus aan de lijn; ze was boos en riep of ik hen soms allemaal kapot wilde maken. Toen hing ze op. Dat was hun manier om aan te geven dat ze weer geïntimideerd worden.'

De afgelopen jaren hebben de Oeigoeren hun zaak steeds meer op de internationale agenda kunnen krijgen. We hebben gesproken in het Europees Parlement en hebben bij de laatste vergadering van de VN Mensenrechtenraad veel spreektijd gekregen. Je merkt dat China daar zenuwachtig van wordt.

Ik woon nu twaalf jaar in Nederland, maar heb uit principe geen Nederlands paspoort. Ik wil mijn eigen nationaliteit niet opgeven. Zodra het kan, ga ik terug. Ik denk dat alle Oeigoeren zodra het veilig is, teruggaan. Ons land is groot genoeg en heeft olie, goud en andere waardevolle grondstoffen. Als we vrij en onafhankelijk kunnen zijn, is er voor ons geen reden meer om hier te blijven.'

Rebiya Kadeer is de meest bekende Oeigoerse mensenrechtenactivist.

United States Mission Geneva onder Creative Commons Licence

Jakob Wedemeijer behandelt als asiel- en vreemdelingenadvocaat zaken van Oeigoerse vluchtelingen

'Alle signalen staan op rood, maar Nederland negeert ze'

'Van veel Oeigoeren die hier asiel aanvragen, wordt alleen de nationaliteit, identiteit en hun etnische afkomst erkend. Hun verhaal, de reden voor de asielaanvraag, wordt niet geloofd. Ze kunnen het vaak ook niet documenteren. De repressie in Xinjiang is zo groot, dat er nauwelijks georganiseerd verzet mogelijk is. De Chinese overheid luistert alles af, op straat hangen overal camera's. De strijd wordt daarom vooral gevoerd vanuit het buitenland. Ook op grond van vluchtelingenrechtelijke discriminatie krijgen Oeigoeren vaak geen asiel. Hun leven is niet uitzichtloos genoeg om op die gronden bescherming te krijgen.'

'Zodra hun asielaanvraag is afgewezen, lopen Oeigoeren een nieuw risico. Als ze, al dan niet gedwongen, terugkomen in China, worden ze opgewacht door de politie of de veiligheidsdienst. Dat blijkt uit het ambtsbericht. Als ze terugkeren vanuit een Westers land, dat bovendien bekend staat als asielland, zijn ze helemaal verdacht. Het is bekend dat China vooral martelt in de *pre-trial* fase, dus vóór berechting, nog bij de verhoren. Er is geen enkele reden om te veronderstellen dat dit niet met terugkerende Oeigoeren gebeurt. China vist ze er op de luchthaven allemaal uit. Dat is een risico dat moet worden meegewogen bij de behandeling van de asielaanvraag. Maar dat gebeurt dus niet.

Staten Zweden heeft gewaarschuwd voor de risico's die Oeigoeren lopen bij terugkeer. Het is opvallend dat Zweden sindsdien geen Oeigoeren meer terugstuurt, al hoewel er officieel geen apart beleid is.

Alle signalen staan op rood, maar de Nederlandse overheid negeert ze. Bovendien onderschat de IND de infiltratie van China in Nederland. De infiltratie- en spionagetechnieken van dit land zijn ongekend. In een open samenleving als Nederland is het voor hen helemaal gemakkelijk opereren. De AIVD beschrijft zelf in haar jaarverslag dat het Chinese inlichtingenapparaat zicht houdt op de activiteiten van Chinese minderheden in Nederland en dat China op detail-

niveau op de hoogte is van het wel en wee binnen de Oeigoerse organisaties in Nederland.

Veel Oeigoeren die naar Nederland komen, worden politiek actief. Je kunt er echt vanuit gaan dat China daarvan op de hoogte is. Hierdoor komt er wat mij betreft nog een ander, juridisch, argument boven tafel. Want in hoeverre kun je van iemand verlangen dat hij zijn politieke standpunten voor zich houdt

bij terugkeer? Stel dat de Chinese autoriteiten nog niet op de hoogte zijn van de asielaanvraag van een Oeigoer, die hier politiek bewust is geworden. En ook niets weet van zijn activiteiten hier. Als deze persoon geen asiel krijgt en dus terugmoet, kan de Nederlandse overheid dan van hem eisen eenmaal terug zijn mond niet meer open te doen? En zich te onderwerpen aan de Chinese repressie, voor zijn eigen veiligheid? Als je dat doet, ondermijnt je het hele stelsel van bescherming en asiel voor politieke vluchtelingen.'

Kun je als Nederlandse overheid van iemand eisen zijn mond niet meer open te doen?

De overheid gaat er simpelweg vanuit dat we over een goed asielsysteem beschikken dat ervoor zorgt dat die degene die bescherming nodig heeft, dat krijgt. Maar daarbij negeert ze het feit dat deze mensen, alleen al door asiel aan te vragen, een heel groot risico lopen.

Het lot van Oeigoeren die door Aziatische landen zijn teruggestuurd, onderschrijft het gevaar nog meer. Die mensen zijn allemaal opgepakt of verdwenen. Bovendien blijkt uit nieuwe stukken die de IND heeft vrijgegeven dat de Verenigde

Noodzaak voor bescherming

VluchtelingenWerk en Amnesty International hebben het afgelopen jaar verschillende malen de problematiek van Oeigoerse asielzoekers aan de orde gesteld bij de staatssecretaris van Veiligheid en Justitie en bij de Tweede Kamer. De noodzaak hiertoe was groot, want vanaf begin 2012 heeft Nederland vijf keer geprobeerd Oeigoeren terug te sturen naar China. Deze uitzettingen zijn op het laatste moment niet doorgegaan.

Naar aanleiding van de beslissing van de Zweedse autoriteiten om geen Oeigoeren meer uit te zetten heeft VluchtelingenWerk in september 2012 opnieuw aangedrongen bij de overheid om Oeigoerse asielzoekers te beschermen. Hierbij hebben we gewezen op de informatie van de Zweedse ambassade, Amnesty International en andere mensenrechtenorganisaties over de risico's op arrestatie, gevangenschap en marteling bij gedwongen terugkeer. Staatssecretaris Teeven antwoordde in november 2012 dat hij geen aanleiding zag om het beleid te herzien en dat aanvragen van Oeigoerse asielzoekers al extra aandacht krijgen.

Begin januari van dit jaar hebben VluchtelingenWerk en Amnesty International in de Tweede Kamer aandacht gevraagd voor een Oeigoerse asielzoeker die met uitzetting werd bedreigd. De PvdA en GroenLinks hebben hierover op 8 januari Kamervragen gesteld aan staatssecretaris Teeven. De partijen vroegen hem om nieuw onderzoek te doen naar de veiligheidsrisico's voor terugkerende Oeigoeren en naar het standpunt van de Zweedse overheid hierin. De staatssecretaris heeft hierop geantwoord dat hij op dit moment onderzoekt of het nieuwe

ambtsbericht (van december 2012) aanleiding is het asielbeleid voor China aan te passen*.

De Raad van State (de hoogste vreemdelingenrechter) heeft in deze zaak een voorlopige maatregel getroffen waardoor de persoon in kwestie voorlopig in Nederland kan blijven. Op dit moment wordt zijn hoger beroepszaak onderzocht.

Aanbeveling

VluchtelingenWerk en Amnesty International pleiten ervoor om het asielbeleid aan te passen en alle Oeigoerse asielzoekers bescherming te bieden. Alleen al door het doen van een asielverzoek worden Oeigoeren door de Chinese autoriteiten gezien als politieke vijand. Hierdoor is er een gegronde vrees voor vervolging en lopen zij een reëel risico op ernstige mensenrechtenschendingen bij gedwongen terugkeer. Het asielbeleid voor China en de beslispraktijk moeten met dit wrange feit in lijn worden gebracht.

* Beantwoording Kamervragen 22 februari 2013

VluchtelingenWerk Nederland
Postbus 2894
1000 CW Amsterdam
info@vluchtelingenwerk.nl
www.vluchtelingenwerk.nl

Amnesty International
Postbus 1968
1000 BZ Amsterdam
info@amnesty.nl
www.amnesty.nl

